

билан кўп мукофот ва савобларга эришадилар. Биз Зулҳижжанинг аввалги ўн кунлиги афзал кўрилишидан кўзланган ҳикмат борасида шуни айтамызки, ўша кунларда ҳожилар ҳаж амалларини бажараётган бўладилар, кунларнинг энг улуғи Арафа ва Қурбон ҳайити ҳам айнан шу ўн кунлик ичидадир. Шу сабаб бу вақтда қилинган амаллар Аллоҳ учун энг маҳбуб саналади.

مَّا يَأْتِي الضُّفَاءَ لِقَاءِ مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَعٌ لِّلَّيْلِ لِّصَلِّهِ لِّلَّيْلِ لِّوَسْرٍ نَّأْتِيهِ لِّلَّيْلِ لِّضَرْبِ رَجَائِ نَعْوٍ
حَيْحَ صُودَّ نَسْوَ رَأَزْبَلْ أَوْ رِيَّ حَجَّ لِي دَرَّ شَعِي نَعْوِي رَشَعْلَا أَيْ نَدَلَا

Жобир розийаллоҳу анҳудан ривоят қилинишича, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар: “Дунё кунларининг энг афзали ўн кунлик (яъни Зулҳижжанинг ўн кунлиги)дир” (Баззор ривояти. Ривоят санади саҳиҳ).

Уламолар Зулҳижжанинг ўн кунлиги афзалми ёки Рамазоннинг охириги ўн кунлиги афзалми, деган масалада ихтилоф қилишган. Аллома Ибн Қаййим бу борада қуйидаги фикрни билдирган: “Рамазоннинг охириги ўнлигининг тунлари Зулҳижжанинг аввалги ўн кечасидан афзалдир. Зулҳижжанинг аввалги ўн куни Рамазоннинг охириги ўн кунидан афзалдир. Арафа ва қурбонлик қилинадиган кун сабабидан Зулҳижжанинг аввалги ўн кунлиги афзал. Лайлатул қадр сабабидан Рамазоннинг охириги ўн тунлиги афзал саналади”.

رُوِّدَ شَلِّ دِيَّ سَ مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَعٌ لِّلَّيْلِ لِّصَلِّهِ لِّلَّيْلِ لِّوَسْرٍ نَّأْتِيهِ لِّلَّيْلِ لِّضَرْبِ رَجَائِ نَعْوٍ
هُدَّ نَسْوَ رَأَزْبَلْ أَوْ رِيَّ حَجَّ لِي دَرَّ شَعِي نَعْوِي رَشَعْلَا أَوْ نَأْضَمَّ رُورَشَ
فِي غَضٍ

Абу Саид Худрий розийаллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: “Ойларнинг саййиди Рамазон, уларнинг ҳурмати энг баланди Зулҳижжадир” (Байҳақий, Баззор ва Ибн Асокир ривояти. Ривоят санади заиф).

Уламолар Рамазон ойи Зулҳижжадан афзаллигини айтишган. Аслида ой ёки амаллар бир-биридан устун бўлади. Масалан, намоз рўзадан афзал. Бироқ бир кун рўза тутиш икки рақъат намоздан яхшироқ.

Доримий ва Байҳақий саҳиҳ санад билан келтирган ривоятда айтилишича, Саид ибн Жубайр Зулҳижжанинг ўн кунлигида ибодатга жидду-жаҳд билан киришар, бошқа вақтда қилмаган саъй-ҳаракатини айнан шу ўн кунликда қиларди.

الْوَهْلِلِ دَنْعُ مَطْعِ مَائِي أَمْ نَمْ أَمْ : لَأَقِ مَلَسَوْهُ وَيَلَعُ هَلَلِ لِي صِيْبِي بِنِ الْوَعْرِ مَعْرَبَانِ وَعَوَلِي لِي لَوْتِ لَانِ مِّنْ نَّهِي فِ أَوْرَثِكِ أَفْرِشِ عِلْمِ مَائِي أَلِ هَدَهْ نَمْ نَهِي فِ لِمَعْرِ لَانِ مِّنْ هِي لِي بَحْ أَهُدَنْ سَوَّهَ بِي شِي بَانِ بَأَوْ بِي نَارَبِّ طَلِ أَوْ بِي قَهْ بِي بَلِ أَوْ دَمْ حَأْ هَأَوْرِ دِي مَحَّتِ لَأَوْ رِي بَكْتِ لَأَوْ حِي حَصْ

Ибн Умар розийаллоҳу анҳу Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: “Аллоҳ наздида ушбу ўн кунликда қилинадиган солиҳ амаллардан кўра улуғроқ ва севимлироқ амал йўқдир. Бас, ушбу (кун)ларда таҳлил, такбир ва таҳмидларни кўпайтиринглар!” (Аҳмад, Байҳақий, Табароний ва Ибн Абу Шайба ривояти. Ривоят санади саҳиҳ).

Ушбу ривоятга кўра, Зулҳижжанинг аввалги ўн кунлигида “лаа илааҳа иллаллоҳ”, “аллоҳу акбар” ва “ал-ҳамду лиллааҳ” калималарини кўп айтиш яхши экан.

Аввал айтиб ўтилганидек, Зулҳижжанинг ўн кунлигида қилинадиган амаллар Аллоҳ учун энг маҳбуб саналади. Шу билан бирга мазкур вақтда Аллоҳ учун севимли бўлган зикр амалга оширилса, нур устига нур бўлади. Фазилатли амал фазилатли вақтда бажарилиши қилинаётган иш учун кўпроқ ажр олиниши ва ундан кўзланган мақсад рўёбга чиқишига сабаб бўлади.

Маълумки, солиҳ амаллар тури кўп. Уларни санаш учун анча саҳифани қоралашга тўғри келади. Ўша амаллар ичида энг афзалларидан бири бу рўзадир. Зулҳижжанинг аввалги ўн кунлигида рўза тутиш ҳақида ривоятлар бор. Қуйида улардан баъзиларини ўрганамиз.

مَلَسَوْهُ وَيَلَعُ هَلَلِ لِي صِيْبِي بِنِ الْوَعْرِ مَعْرَبَانِ وَعَوَلِي لِي لَوْتِ لَانِ مِّنْ نَّهِي فِ أَوْرَثِكِ أَفْرِشِ عِلْمِ مَائِي أَلِ هَدَهْ نَمْ نَهِي فِ لِمَعْرِ لَانِ مِّنْ هِي لِي بَحْ أَهُدَنْ سَوَّهَ بِي شِي بَانِ بَأَوْ بِي نَارَبِّ طَلِ أَوْ بِي قَهْ بِي بَلِ أَوْ دَمْ حَأْ هَأَوْرِ دِي مَحَّتِ لَأَوْ رِي بَكْتِ لَأَوْ حِي حَصْ

Оиша розийаллоҳу анҳодан ривоят қилинади: “Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўн кунликда бирон марта рўза тутганларини кўрмаганман” (Муслим, Абу Довуд, Аҳмад ва Ибн Хузайма ривояти).

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Зулҳижжанинг аввалги тўққиз кунда рўза тутганлари ҳақида бошқа ривоятла бор. Шу сабаб уламолар Оиша розийаллоҳу анҳонинг бу ривоятини бир неча хил таъвил қилишган. Жумладан:

1. У зот касаллик ёки сафар туфайли ушбу ўн кунлик рўзасини тутмаган бўлишлари мумкин;

2. Оиша Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам ушбу кунларда рўза тутганларини кўрмаган ёки эътибор бермаган бўлиши эҳтимолдан холи эмас. Яна Аллоҳ билгувчиروқдир!

Мазкур ривоятнинг зоҳирига назар ташласак, Зулҳижжанинг аввалги ўн кунида, тўғрироғи тўққиз кунида рўза тутиш макруҳлиги келиб чиқади. Аммо уламолар бошқа ривоятларни ҳам ўрганиб чиққач, бу кунларда рўза тутиш мустаҳаблиги таъкидлашган.

Биз бу ерда Оиша розийаллоҳу анҳонинг ривоятини маълумот учун, қилинаётган иш холис ва оз бўлса ҳам мукамал бўлиши учун келтирдик. Энди бошқа ривоятларни ўрганамиз.

مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ صِيَّيِّبِ لَجَّ أَوْ زَأْضَعَبٌ نَعَرَ وَأَزْمَأْ نَعَرَ دَلَّخَ نَبَّ دَيْ نُهُ نَعَو
مُؤَيَّو. وَهِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ صِيَّيِّبِ لَجَّ أَوْ زَأْضَعَبٌ نَعَرَ وَأَزْمَأْ نَعَرَ دَلَّخَ نَبَّ دَيْ نُهُ نَعَو
دُوَادُ وَبَأْ هَ أَوْر. سِيَّيِّبِ لَجَّ أَوْ زَأْضَعَبٌ نَعَرَ وَأَزْمَأْ نَعَرَ دَلَّخَ نَبَّ دَيْ نُهُ نَعَو
حِيَّيِّبِ لَجَّ أَوْ زَأْضَعَبٌ نَعَرَ وَأَزْمَأْ نَعَرَ دَلَّخَ نَبَّ دَيْ نُهُ نَعَو

Ҳунайда ибн Холид хотинидан, у Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам завжаларининг баъзисидан ривоят қилади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Зулҳижжанинг тўққиз куни, Ашуро куни ва ҳар ойда (душанба ва пайшанбадан бошлаб) уч кун рўза тутардилар” (Абу Довуд, Насоий, Аҳмад ва Байҳақий ривояти. Ривоят санади саҳиҳ).

Ушбу ривоятда айтилишича, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам Зулҳижжанинг аввалги тўққиз кунида, Ашуро куни ва ҳар ойда уч кун рўза тутардилар.

Зулҳижжанинг ўнинчи куни Қурбон ҳайити бўлиб, бу кунда рўза тутиш мумкин эмас. Шу сабаб рўза ҳақида гап кетганда “Зулҳижжанинг тўққиз кунида рўза тутиш” жумласи ишлатилади.

Ашуро куни Муҳаррам ойининг ўнинчи куни. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мазкур ойнинг ўнинчи куни рўза тутиб юрганлар. Вафотларидан бир йил олдин яҳудийлар ҳам шу куни рўза тутишларидан хабар топгач, келаси йили тўққизинчи куни ҳам рўза тутишни ният қилганлар. Аммо бу нарса у зотга насиб қилмаган. Шундай бўлса-да, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сўзлари ва ниятлари шаръий қоида бўлиб қолиб, Ашуро кунининг ёлғиз ўзида эмас, балки тўққизинчи ёки ўн биринчи кунини қўшиб рўза тутиш мақсадга мувофиқдир.

Қуйидаги ривоятда Зулҳижжанинг ўн кунлигида тутиладиган рўзанинг фазилатидан хабар берилади.

نَهَلَلِ الْبَحْمِ أَيَّامَ نَمَاقِ مَسْوَهِ لَعَلَّ لَصِيْبِ النَّعَ رِيْرُهُ بِأَنْع
مُايِقِ وَنَسْمِ أَيَّامِ صَبْأَهْمِ مَوِيْلِكُمْ أَيَّامِ صُلْدَعِيْدِ جَلَالِ يَزْرَشَعْ نَمَاهِيْفُهُ لَدَّبَعْتُ
هُدْنَ سَوِيْقِهِ بَلْأَوْجَامِ نَبْأَوْيْذِمْرْتَلْأَوْ رِدْقُلْأَوْ لَمَاقِبْأَهْمِ لِيْلِكْ
فِيْغَضْ

Абу Хурайра розийаллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: “Аллоҳ учун ибодат қилинишга Зулҳижжанинг ўн кунидан севимлироқ кунлар йўқдир. Унинг ҳар кунлик рўзаси бир йиллик рўзага, ҳар тундаги ибодат Лайлатул қадрдаги ибодатга тенгдир” (Термизий, Ибн Можа ва Байҳақий ривояти. Ривоят санади заиф).

Демак, қайси банда Зулҳижжанинг аввалги тўққиз кунда ихлос билан рўза тутса, тўққиз йиллик рўзанинг савобига эришади. Зулҳижжанинг аввалги ўн кечасини бедор ўтказган, таҳажжуд намози ўқиган, зикр, тиловат ва шу каби ибодатлар билан машғул бўлган банда ўн марта Лайлатул қадр кечасида қоим бўлганлик савобини қўлга киритади. Лайлатул қадр кечаси қоим бўлиш минг ой, тахминан саксон икки йилдан кўпроқ ибодат савобига тенг экани кўпчилигимизга маълум. Демак, Зулҳижжанинг бу фазилатли кун ва тунларини ғанимат билиб, улардан оқилона фойдалансак, охиратимиз учун чексиз ва қимматли заҳира тўплаб, қиёмат куни мезонимиз оғир бўлишига сабаб амалларни бажарган бўламиз.

Тошкент шаҳар Шайхонтохур тумани

бош имом-хатиби Одилхон қори Исмоилов